

6 november 2020

Sliedrecht-Oost, gemeente Sliedrecht

Verslag reflectieve monitor

Een belangrijk doel van het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) is leren. Het programma voert daartoe jaarlijks een reflectieve monitor uit. In het najaar van 2020 vond hiervan de tweede ronde plaats. Dit gebeurde door middel van een gesprek van 1,5 uur met de gemeentelijke projectleider(s) van de proeftuin en de verantwoordelijke wethouder, eventueel, op initiatief van de gemeente, aangevuld met partners of projectmedewerkers. Dit is het verslag van het gesprek met de proeftuin binnen de gemeente Sliedrecht.

Stand van zaken

De aanleg van het Warmtenet is in uitvoering en ligt op schema. Er is gekozen voor een gefaseerde aanpak: eerst worden corporatiewoningen op het warmtenet aangesloten (geen onderdeel proeftuin), vervolgens wordt er met behulp van de PAW-middelen een aanbod gedaan aan particuliere eigenaren. De gemeente liep er tegenaan dat de geschatte aansluitkosten per woning tussen de 15.000 en 20.000 euro uitkomen, wat met een subsidie van circa 4.500 zou neerkomen op een eigen bijdrage van particuliere woningeigenaren van 11.000 tot 15.000 euro. Uit landelijke gegevens is bekend dat bewoners hier niet toe bereid zijn. Om deze reden wordt momenteel nagedacht over een alternatieve strategie om alsnog te komen tot een aantrekkelijk aanbod dat ook rendabel is voor HVC als aanbieder. Gedacht wordt aan een clustergewijze aanpak, wat op hoofdlijnen inhoudt dat de proeftuin wordt opgedeeld in kleinere clusters van een aantal straten en dat per cluster het animo voor de overstap op het warmtenet wordt gepeild.

Geleerde lessen

Geleerde lessen over planvorming

- Nu de gemeente ertegenaan loopt dat de oorspronkelijke oplossing voor de hele proeftuin, een aansluiting op het warmtenet, mogelijk financieel niet haalbaar is, rijst de vraag: wat zijn de uitgangspunten bij het uitwerken van alternatieve scenario's? Wil de gemeente bijvoorbeeld ook andere oplossingen ondersteunen met de PAW-middelen? Les voor andere gemeenten is daarom om al bij de start, bij het opstellen van het uitvoeringsplan, heldere uitgangspunten te formuleren. Dit biedt later in het proces meer houvast, bijvoorbeeld bij de uitwerking van subsidievoorwaarden.

Geleerde lessen ten aanzien van het koppelen aan andere opgaven

- Hoewel de koppeling aan rioleringswerkzaamheden overlast geeft doordat de straat langer open ligt, zou de gemeente toch aanraden om dit soort werkzaamheden meteen mee te nemen bij de aanleg van een warmtenet. Les is wel dat je dit vanaf dag één goed moet plannen. Les is ook dat wanneer het gaat om het koppelen met werkzaamheden waar andere partijen dan de gemeente zelf voor aan de lat staan (zoals een waterleidingbedrijf), dat hier bij de start bindende bestuurlijke afspraken over worden gemaakt. Dit kost wat meer tijd, maar voorkomt dat er later onduidelijkheid over ontstaat.
- Het koppelen van het aardgasvrij maken van de wijk aan andere opgaven, zoals sociale problematiek, maakt momenteel geen onderdeel uit van de strategie. Wel is het voornemen om straks, wanneer een cluster op het warmtenet wordt aangesloten, in overleg met de bewoners te kijken of er lokale installateurs en klusjesmannen kunnen worden ingezet voor de ingrepen achter de voorkeur. Dit met het oog op de lokale werkgelegenheid.

Geleerde lessen over financiering en de opschaling

- Inmiddels is geleerd dat aansluiten op een warmtenet veel meer kost dan aanvankelijk was voorzien (zie toelichting bij stand van zaken). Dit maakt verdere opschaling zonder een financiële bijdrage vanuit het Rijk niet haalbaar. Het is met het oog op het uitwerken van de opschalingsstrategie daarom van belang dat er vanuit het Rijk snel meer helderheid komt over de financiële ondersteuningsmogelijkheden, met name voor particuliere woningeigenaren. Hier wachten de gemeenten inmiddels al twee jaar op. Dat de gebouwgebonden financiering nu van de baan is, geeft weinig vertrouwen in een spoedige oplossing, en maakt dat gemeenten nu niet goed kunnen bepalen 'hoe straks verder'.
- Als het gaat om de betaalbaarheid, gaat het ook vaak over woonlastenneutraliteit. Woonlastenneutraliteit is op zichzelf een mooi streven, maar het is de vraag of de transitie naar aardgasvrij woonlastenneutraal kán. In ieder geval niet zonder een flinke extra bijdrage vanuit het Rijk. Is dit niet reëel, dan is het beter om het eerlijke verhaal te vertellen, namelijk dat verduurzamen ons allemaal wat gaat kosten.

Reflectie op bijdrage PAW

- Het wordt als zeer prettig ervaren dat er vanuit het Rijk/PAW ruimte wordt gegeven om oorspronkelijke plannen bij te stellen. Je wordt niet in een keurslijf gedrukt. Dit zou ook niet werken: er moet veel uitgezocht worden, en dat kan tot nieuwe inzichten leiden. Er moet ruimte zijn voor het passend maken van de oplossing.
- De aanleg van het warmtenet geeft veel en langdurige overlast voor bewoners. Hierdoor is de publieke opinie aan het kantelen. Negatieve landelijke media-aandacht (zoals over issues in een andere proeftuin, over biomassa en naar aanleiding van het rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving) of geluiden dat er ingezet gaat worden op hybride oplossingen, helpen dan niet. Het is voor de proeftuinen van belang

dat ook successen aandacht krijgen. Hierin kan het PAW een grotere rol vervullen dan ze nu doet, door hier pro-actiever over te communiceren. Ook zou het goed zijn als 'de PAW-community' benut wordt voor de strategische communicatie.

- De bestuurders die verantwoordelijk zijn voor een koploperwijk, lopen tegen de nodige weerstand aan. Het is prettig om kennis en ervaringen uit te kunnen wisselen, en elkaar 'als PAW-community' te steunen. Daarom is een eerdere bestuurlijke bijeenkomst als waardevol ervaren, en bestaat de wens dat het PAW soortgelijke bestuurlijke bijeenkomsten vaker organiseert.
- In de bijeenkomsten van het KLP komen de juiste thema's voorbij. De groep is alleen te groot en te divers om echt de diepte in te gaan. Er is behoefte aan meer maatwerk. Denk aan enerzijds plenaire bijeenkomsten waarin vanuit het Rijk informatie wordt gedeeld die voor alle proeftuinen relevant is, zoals recente beleidsontwikkelingen. En anderzijds kleinere bijeenkomsten met een selectie van proeftuinen die, vanwege de type techniek of fase waarin ze zich bevinden, tegen vergelijkbare issues of dilemma's aanlopen.